List 40. **NOVICE** Tečaj XXVIII

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 5. oktobra 1870.

Gospodarske stvari.

Krompir za seme.

V „Novicah“ že od 1868. l. priporočani Güllihov način krompir saditi se obnaša vsa leta tako dobro, da pametni gospodarji ga menda vprihodnje ne bodo drugače sadili kakor tako.

Na vrtu družbe kmetijske se je letos na poldrugem oralu sadilo 5 sort krompirja po Güllihovi šegi, in — če tudi je drugod krompir zeló gnjil — je po Güllihu sajeni krompir popolnoma zdrav ostal in bogato rodil.

Al te vesele skušnje nismo naredili samo mi na vrtu družbe kmetijske v Ljubljani, temuč tudi od drugih krajev se slišijo veseli glasovi, da 1 krompir je rodil po 35 do 60 večidel debelih krompirjev; tako se je tedaj na enem oralu pridelalo po 200 centov dobrega, zdravega krompirja.

Gori je rečeno bilo, da na vrtu družbe kmetijske smo sadili 5 sort krompirja, namreč:

Nr. 1. izvirni, debeli, rumeni krompir; iz 1 centa se je pridelalo 45 centov zdravega, prav dobrega, močnatega krompirja;

Nr. 2. holštajnski zgodnji (v začetku meseca avgusta zrel) krompir, debel, podolgast, ki smo ga naravnost od Gülliha dobili; 45 do 50 centov se ga je pridelalo iz 1 centa;

Nr. 3. holštajnski pôzni, prav debel in podolgast, tudi od Gülliha kupljen; iz 1 centa smo pridelali do 55 centov;

Nr. 4. kifličar, v 6 tednih zrel; seme smo dobili iz Ašersleben-a na Pruskem, prav zdrav, rodoviten in okusen krompir;

Nr. 5. okrogli krompir, v 6 tednih zrel; tudi to seme je iz Ašersleben-a, zdravo in rodovitno.

Krompir vseh teh 5 sort je zdaj na prodaj na vrtu družbe kmetijske v Ljubljani, in sicer:

pod Nr. 1. in Nr. 2. popisani, cent po 3 gold.;
pod Nr. 3. cent po 3 gold. 60 kr.;
pod Nr. 4. in Nr. 5. cent po 4 gold.

Naj se kmalu oglasí, kdor ga želí; k žaklju naj priloži denar, kdor po-nj pošlje. Po vrsti, kakor se kdo oglasí, ga bode dobil.

Oskrbništvo družbe kmetijske
v Ljubljani 3. okt. 1870.
Schollmajer.

Zareja novih gozdov po umetni setvi.

(Dalje.)

3. Kteri je najbolji čas za setev?

Najpripravnejši čas za setev je menda oni, kedar narava (natora) sama seje, ako nam to okoliščine dopuščajo. Če se v naravi kaj spremení, moramo na to gledati, kajti od časa, kedaj bomo sejali, je odvisna dobra setev. Na primer: Po naravi pade žir v jeseni z drevesa pod staro drevo, potem je z listjem pokrito in jame že aprila meseca kaliti. Pozne zmrzline je zavarovano s starim drevesom. Če posejemo jeseni žir na planjavo, bo ravno tako kalilo, a pozneje bode pozeblo, ker nima varstva. Zarad zmrzline sejmo spomladi, tako, da rastline oni čas kalé, kedar se ni več zmrzline bati.

Držimo se sledečih iz skušenj povzetih pravil:

1. Želod sejmo hitro ko smo ga nabrali jeseni, prostor naj bo zavarovan ali pa ne. Ako se bojimo, da ne bi nam semena domači ali divji prešiči, srne in jazbeci snedli, naj se ogradí. Kjer je dosti miši, ne sejmo ga tisti čas, ampak odložimo setev do meseca svečana. Tudi spomladanska setev je dobra tistikrat, kedar ne moremo želoda globoko v zemljo djati; ker drugače se je bati, da ne bi na površji zemlje pozebel.

2. Žir sejmo na goljavah meseca malega travna (aprila). Ako pa seme bode varstvo imelo od bližnjih dreves in grmov in se nam ni bati, da bi ga prešiči ali druge škodljive živali požrle, sejmo ga že jeseni.

3. Gabrovo seme sejmo jeseni ali spomladi: čem preje ga v zemljo denemo, tem bolje se bo setev obnesla.

4. Javorovo seme, če setev ne bo varstva imela, sejmo spomladi; ako bomo pa v borštu posamesne goljave zasejali, sejmo ga jeseni.

5. Jesene posejmo, kakor hitro mogoče, jeseni ali spomladi.

6. Brestovo seme sejmo precej po nabiranji meseca rožnika (junija); ako pa to ni mogoče, pa kmalu spomladi. Jesenska setev se zmirom slabeje obnese, kakor spomladanska. Če smo seme rožnika meseca sejali, bomo že v tistem letu rastlinice imeli.

7. Brezovo seme sejmo precej, ko je zrelo, jeseni ali naglo spomladi. Kolikor hitreje seme v zemljo pride in kolikor bolj frišno je, toliko bolje se bo tudi setev obnesla.

8. Jelšovo seme sejmo jeseni po nabiranji ali pa naglo spomladi. Oboje bo dobro, če je seme pripravno in vreme ugodno.

9. Jelkovo seme sejmo jeseni, kjer je mogoče; kjer pa ne, hitro spomladi.

10. Smrekovo, 11. borovo, 12. mecesnovo in 13. gladkega bora seme sejmo v začetku spomladi.

Vseh teh dreves seme se lahko tudi jeseni poseva, in od tega imamo še ta dobiček, da jeseni vsejano že spomladi rasti prične; to pa pri spomladanski setvi ni, kajti solncu preveč izpostavljene rastlinice se posušé.

Tudi od mraza jeseni ne trpé veliko.

14. Limbovo seme sejmo ali jeseni ali spomladi. V neprijetnih krajih je jesenska setev bolja, kajti ondi sneg še le meseca maja skopni, in rastlinice spomladanske setve prepozno poženejo.

15. Platane, in

16. akacije sejmo spomladi.

17. Od vseh drugih dreves, ki niso tako imenitna za gozde, pa sejmo seme tistikrat, ko z dreves pade.

Kedar seme sejemo, denimo bolj debelo seme, kakor želod, kostanj po 2 do 3 palce (cole) saksebi v zemljo, — lahko seme posejmo tako, kakor žito na polji, ako imamo več oralov posejati.

5. Koliko semena posamesnih dreves je treba na enem oralu (johu)?

Silno važno je to v gozdoreji. Če vzamemo preveč semena, bomo v prevelike stroške zabredli, in drevje pregosto se dobro ne obnaša, — nasproti pa, če vzamemo semena premalo, bomo pa škodo pozneje trpeli, ko bomo morali zarejališča popravljati, kar bi ne bilo, ako bi bili prvikrat dosti gosto sejali.

Naj tedaj naštejem na drobno, koliko semena se za 1 oral potrebuje:

Jelkovega semena	4 vagane (mecne)	po 15	funtov
smrekovega „	15 do 16 vaganov	po 48	„
bora navadnega	$^5/_{16}$ vagana	po 52	„
bora črnega	$^3/_8$ „	po 54	„
mecesenovega	$^3/_8$ „	po 50	„
cerovega	8 vaganov	po 90	„
hrasta poletnega	7 „	po 80	„
hrasta gradnega	6 „	po 60	„
bukovega	4 „	po 50	„
gabrovega	12 „	po 10	„
javorovega	8 „	po 16	„
jesenovega	3 „	po 20	„
brestovega	8 „	po 5	„
brezovega	4 „	po 8	„
jelšovega	4 „	po 30	„
bora belega	$^5/_{16} = {}^1/_3$ vagana	po 52	„

(Dalje prihodnjič.)

O potrebi živinskih zdravnikov.

„Pojasnila“, ki jih gledé na postavo za povzdigo reje goveje, donaša „Slov. Gosp.“, povdarjajo potrebo dobro izučenih živinskih zdravnikov tako-le:

Glavna stvar v tej postavi je gotovo ta, da je treba skrbeti tudi za sposobne živinske zdravnike; ni skoro verjeti, da je v tem oziru tako slabo celó po deželah tacih, kterim je živinoreja glavni prislužek in vir bogastva.

Povsod na Štajarskem je razen deželnega živinskega zdravnika prav malo izvedenih živinskih zdravnikov in izučenih živinozdravniških pomočnikov, a celó ti možje borno živijo, ker živinorejec raje zaupa mazaču, nego izvedenemu zdravniku. Mazači so živinoreji v veliko kvar, ki se, žalibog, ne dá natančniše določiti, da bi lahkovernim živinorejcem oči odprli. Kako more človek, ki ne pozná notranjega ustroja živali in njihovih organov, na ktere je oprto živalsko življenje in zareja, — ki ne spozná bolezni, in ne vé, kako bi se jim prišlo v okom, ki še celó ne pozná zdravilnih močí, kako more tak nevednež bolno živinče zdraviti?

Tako pameten je vsak gospodar, da ne dá svoje pokvarjene ure nikomur drugemu popraviti, kakor urarju; strganih čevljev ne drugemu kot čevljarju; če mu pa živinče zbolí, gré marsikdo rajše k mazaču nego k zdravniku.

Hrastov lub, stari sežgani podplati, razdrobljena opeka, žveplo, oglje, teloh, smodnik, poper itd., je vsa mazačeva lekarna; glavni pripomoček je pa kri puščati, kar se tako dolgo dela, da žival pogine.

Ako na pr. vol jesti ne more, ker ima pokvarjen želodec, so tega krivi črvički na jeziku. Mazač meni namreč, da so slajne bradovičiče črvički, kterim glavice poreže in jezik z opeko drgne, da kri priteče. Se vé da uboga živina ne more več dni ničesa jesti; med tem se izstrada in poprej prenapolnjen želodec se strebi. Kedar se na jeziku zopet koža zaraste, začne izstradana žival zopet jesti in — mazač je pomagal. Kedar krava storí, so „gobe“ po mislih mazačevih in morajo se trgati; s tem strašno škodo delajo ali celó umorijo živino. Enakih izgledov bi se dalo še mnogo našteti.

Vrh tega so pa ti mazači tudi draži od pravih živinskih zdravnikov, kajti razun plačila v denarju se mazač tudi ne brani dobre jedi in pijače in rad odnese tudi suhega mesa, jajc, masla itd. Še hujše je, če je mazač konjeder (mrhar); dobro vedé, da mu crknjena žival ne uide, jo že tako zdravi, da pogine ali jo pa za majhen denar še živo od lastnika kupi in potem ozdravi in drago prodá.

Po teh resničnih izgledih je jasno, da je v obrambo velike škode neobhodno potrebno pridobiti si izvedenih živinskih zdravnikov.

Podučne stvarí.

Posilna delalnica — kaj je in čemu je.

(Dalje in konec.)

§. 8. (*Prisiljenci.*) V posilno delalnico oddane osebe se imenujejo prisiljenci.

Osebe se morajo po spolu natančno oddeliti, in še celó med delom je vsaka skupščina enega spôla z drugim ostro prepovedana.

§. 9. (*Razredba.*) Prisiljenci se razvrstijo v tri razrede. Vsak stopi prí svojem dohodu najpred v tretji razred, in se pomikuje po razmerji lepega zadržanja in veselja, ki ga ima do dela, v druga dva bolja razreda.

§. 10. (*Stroški za oskrbovanje.*) Stroške za oskrbovanje prisiljencev plačuje deželni zaklad. Ako so pa obvezanci za plačilo oskrbovalnih stroškov zmožni (§. 6), se mora razsodna gospôska, in to preden izreče razsodbo, da pride dotična oseba v posilno delalnico, z obvezanci in z deželnim odborom pogovoriti, ako in koliko bodo za oskrbovanje prisiljenca zgorej omenjeni obvezanci v deželni zaklad odrajtovali.

Na ta način vzajemno sklenjene plačilne naredbe se morajo v razsodbo sprejeti.

Ravno tako se ima tudi to, ako se občina s prostovoljnim doneskom za oskrbovanje prisiljenca izreče, v razsodbo zadevne osebe vzeti.

§. 11. (*Izpust iz posilne delalnice.*) a) Na zahtevanje občine ali pa sorodnikov. Občina in sorodniki dotične osebe v posilni delalnici, ki za njeno oskrbovanje deželnemu zakladu z doneski pripomorejo (§. 5. in 10.), imajo pravico do zahtevanja, da se prisiljenec iz delalnice izpustí, in sicer:

a) ako se občina ali sorodniki zavežejo, da bodo tudi izvan omenjenega zavoda izpuščenemu prisiljencu za primerno delo skrbeli;

b) ako je oseba, ki se ima izpustiti, najmanj šest mesecev bila v zavodu in je bilo tudi njeno zadržanje pravilom hišnega reda primerno.

§. 12. b) Po nasvetu oskrbništva. Razun poprejšnjih razlogov se more prisiljenec tudi tedaj iz delalnice izpustiti, ako oskrbništvo s posvetovanjem duhovnega pastirja izpust nasvetuje, a oskrbništvo se mora

po onih v pravilih za oskrbništvo natančneje določenih pogojih ravnati.

§. 13. (*Določba o izpustu.*) V obojnih primerljejih (§. 11. in 12.) določi izpust prisiljenca iz posilne delalnice c. kr. deželna vlada; o tej določbi ni nobena pritožba dopuščena.

§. 14. Noben prisiljenec ne sme v delalnici manje nego šest mesecev, in nepretegoma tudi več ne, nego dve leti, s privoljenjem c. k. deželne vlade pa tudi tri leta zaprt biti.

§. 15. (*Inostranski ali tuji prisiljenci.*) Inostranski ali tuji prisiljenci, ki se v kranjsko deželno delalnico oddajo, obravnujejo se po ravno tem hišnem redu in po teh pravilih, ki obstojé za kranjsko deželno delalnico, in le oziroma na izpust so dovoljene one premembe, ki jih deželni odbor z deželnimi oblastnijami dotične kronovine zloží.

§. 16. (*Hišna komisija.*) Hišna komisija pregleda vsaki mesec posilno delalnico.

Komisija obstojí iz dotičnega sporočevalca c. kr. deželne vlade, ki je ob enem tudi predsednik in voditelj te komisije, nadalje iz oskrbovalnih uradnikov, domačega duhovnika in domačega zdravnika.

§. 17. (*Področje.*) Hišna komisija sprejema prošnje in pritožbe prisiljencev, ter je rešuje na podlagi obstoječih predpisov po večini glasov.

§. 18. Ona ima nadalje tudi prisiljence, ki se imajo izpustiti, po večini glasov razvrstiti po določbah c. kr. ministerskega razpisa od 15. junija 1860. leta, št. 18795/1773.

§. 19. Sklepe hišne komisije izvršuje oskrbništvo.

Slovensko lepoznanstvo.

Iz zbirke za naše rojake vojake.

2.

Vojakovo slovó.

Jaz danes zadnjič še
Sem morda tù pri vas,
Novíce so prišle:
Da cesar hoče nas.
Sovražnik ljuti mu pretí
In stiska ga od vseh straní;
Zató on kliče sine
V obrambo domovine.

Kdor mlad je in pa jak,
Zdaj mora iti v boj,
Iz boja pa junak
Prinese venec svoj!
Zatoraj, starši, naj grenké
Se posušíjo vam solzé;
Naj zgine žalost tvoja,
Sestrica draga moja!

Če Bog nam srečo dá,
Vkrotili bomo mí
Druhál sovražnika,
Ki ljubi mir kalí;
Potem pa pride srečni čas,
Da vrnem se v domačo vas,
Kjer zopet mi cvetélo
Življenje bo veselo.

Ak pa na vojski bom
Življenje svoje dal
Za prostost in za dom,
Naj vam ne bode žal!
Jaz spolnil sveto sem dolžnost
In skazal svojo sem jakóst:
Za Avstrije rešenje
Sem svoje dal življenje.

Jos. Cimperman.

Zabavno berilo.

Črtice o Pavliha-Zvonovcih.

Rodoljubni „Zvon“ od pol do pol meseca otožneje poje balade o nesrečni osodi resnice, vednosti, omike, poštenosti in drugih čednosti med surovimi Slovenci; človeku, ki te žalostne glasove sliši, se kar srce topí britkosti in tuge.

Nate nekoliko izpodbudivnih vrstic, kako „Zvonovi“ očetje in sinovi te nebeške device iskreno ljubijo in pobožno spoštujejo; morda njihov lep izgled vendar kakega lenega Slovenca ogreje.

Bilo je okoli polovice marca meseca t. l., ko pride „rodoljubni resnicoljub“ Pavliha-Zvonove baže k večerji v gostilno „Zlamal“, sede k mizi, pri kteri sem sam sedel, ter se začne z mano razgovarjati. Razgovori so se potem ponavljali večer za večerom o raznih predmetih, posebno pa o avstrijskih političnih razmerah. Iz poslednjih je bilo razvidno, da s Čehi „rodoljub“ ni celó nič zadovoljen, ker se ne udajo političnemu liberalizmu, kakoršnega Giskrovci hočejo. — Jaz menim, da mora biti Slovan politično pokvarjen, kteri se v tem z „rodoljubom“ ne strinja, kajti kdor moža pozná, mora biti „moralično prepričan“, da on boljé vé, kakor tistih pet ali šest milijonov Čehov, kaj je pravo: ali to, kar zahtevajo Čehi, ali ono, kar ponuja Giskra. Giskra mu je bil edini mogoč osrečitelj avstrijskih narodov. V svetem ognju za-nj plameč je vprašal, da „naj se mu imenuje le en mož, ki bi bil sposoben Giskro nadomestiti“. Odgovoril si je naglo sam: „Er ist der einzige österreichische Staatsmann von einigem Gewicht in pravi demokrat“. — V tem ima „resnicoljub“ tudi prav. Avstrija res nima okrižčenega ekscelenc-demokrata razun Giskre.

„Bleiweisa mora „rodoljubni resnicoljub“ v dunajskih krogih desavjerati, kajti narod ni tak, kakoršni so prvaki“. — Ako človek pomisli, da se vdeležujejo volitev samo „še preotročji“, in da obiskujejo tabore samo „politično uže pokvarjeni“ Slovenci, da tedaj tisto soglasno potrjevanje dr. Bleiweisovega političnega programa, naj se ponavlja kolikorkrat hoče, nima nikakoršne veljave, — se mora priznati, da „resnicoljubni rodoljub“ prav modro ravná po „dunajskih krogih“ in da zasluži njegovo desavjeranje tim več vere, ker uže kakih petnajst let ni imel priložnosti se med narodom slovenskim „kvariti“ — tak mož je gotovo še popolnoma nepokvarjen.

Ko se je bil Giskra iz ministerskega stola uže izdrsnil, se je „rodoljub“ v pravem pomenu besede tresel ter zdihoval: „Česki fevdalizem in ultramontanizem se bo začel šopiriti, in gorjé nam (Giskra-liberalcem)“. — Tù ima mož uže spet prav, kajti, kdor je kedaj v zgodovino pogledal, vé, da so českega ultramontana Husa in fevdalca Žižko in Prokopa ravno komaj bili ukrotili liberalni nemški bajonetje; Čehi pa še dandanes po Žižka-Husovem duhu cikajo.

Kakih štirinajst večerov zaporedoma me je „resnicoljub“ uril v takih resnicah, in, kakor vsak vidi, navadil sem se jih prav dobro. Potem, menda mislé, da je treba spet kje kakega učenca za cislajtansko-liberalno resnicoljubnost vjeti, se je preselil spet v drugo gostilno, pa dolgo še popraševal, „zakaj me ni

za njim" od gostilne do gostilne po Dunaji, kakor sv. Peter za Kristusom od mesta do mesta po Izraelu.

Nek drug „rodoljub" iste sipe, ki pa živi uže nekaj mesecev, ako se ne motim, v tisti „smrdljivi kaluži" nekega jako „omikanega" učenjaka, „v kteri ostudne živali druga drugo požreti hote", mi je zatrdil: „Mi (liberalni Slovenci) smo pripravni z Dežmanom paktirati, a s Tomanom nikdar ne". — Kak „politično pokvarjen" Slovenec bi mu morda rekel: Tedaj tudi z narodom našim ne, in z Dežmanom le zoper narodov program. Kdor pa ni politično pokvarjen, vé, da to paktiranje naroda in njegovega programa nič ne zadeva. Mož se čuti vrlega narodnjaka ter je bistra glavica, misliti si je treba tedaj kaj druzega, na priliko, da nosi v žepu kako čarodejno vonjavo, s ktero bo o svojem času kar mahoma iz narodnih prvakov odpadnike, iz odpadnikov pa narodne prvake naredil. Dežman je v veliki nevarnosti.

Ko je dr. Toman na smrtni postelji ležal, je tretji jako goreč „resnicoljub" Pavliha-Zvonove kompanije po Dunaji ljudí priverjal, da „Toman ni bolan, ampak se le bolnega hlini, da bi ne prišel pri volitvah in v zboru v zadrege, ker se je s prvaki skregal". — Pa to ni bila perfidna laž, pošteni „resnicoljub" raji „omolkne", kakor da bi lagal, kedar „resnice govoriti ne sme"; on je tako govoril le iz ljubezni do resnice, da se nam-reč resnica v toliko sijajnejšem svitu pokaže in — pokazala se je tistim „hinjavcem", ki „resnico zatirajo", na žalost, a „resnicoljubu" na veselje.

„Resnicoljubni" mož ima tudi jako „omikano" in vrlo „rodoljubno" navado, po dunajskih kavanah Slovanom in Nemcem, kdorkoli hoče poslušati, pridigovati, da „slovenski narod, kakor je surov in brez duševnih zmožnosti, je za prihodnost ravno tako zgubljen, kakor preteklosti nima". — Kak „otročji" Slovenec bi znal tako postopanje imenovati nesramno ali tudi perfidno. Kdor pa ni „preotročji", prec vidi, kam pes taco molí. „Omikani resnicoljub" tako pridiguje samo zato, da si otrese nekoliko tiste tuge, ktera mu srce „lomi", kedar si tako-le govorí: „Oh, ko bi slovenski narod bil omikan, kakor jaz, kake umenjake bi rodil, ki je rodil zarobljen in surov Levstika, Stritarja in take učenjake!" — To so gotovo plemenite želje.

In tako dalje — in tako dalje — gledé rodoljubnega agitovanja omikane in resnicoljubne Pavliha-Zvonove sipe na Dunaji v prid in slavo slovenskemu narodu ter izpodbudiven izgled vsacemu, kdor bi rad postal mučenec resnice in omike.

Pa še nekaj. Iz njihovih spisov se slovenski narod lahko mnogo učí, ko bi le ne bil „prelen" misliti ter jih prav tolmačiti. Rečeno je bilo v „Zvonu", na primer, da „se pri nas znanje in prava izobraženost zaničuje". To je istina. Gospodje profesorji, ki učé na univerzah, gimnazijah, realkah; možje, ki vedó vsa vodila, načela in pravila v matematiki in fiziki; ki so v zgodovini, astronomiji, naravoznanstvu izvedeni; ki so grško, latinsko, slovansko, angleško, francosko, nemško literaturo do zadnje pičice preštudovali; možje, ki so izvrstni advokati, zdravniki, duhovni, inženirji itd.; ki so v svojih vednostih uže kaj spisali v poduk narodu ali za ožje kroge; možje, ki mirno na beletrističnem polji delajo, ali ki so komponisti, slikarji itd., naj nikar ne mislijo, da zato uže kaj znajo ali da so izobraženi — o, ne! — tako se meri znanje in izobraženost sicer pri drugih narodih, pri nas to ne veljá! Pri nas — tako-le: Bodi „moralično prepričan", da je bog oče Darvin rodil boga sina človeka iz pinča, kateri se je naredil iz atomov sam po sebi od vekoma; zakaj tako stojí v vseh šestih govorih preroka Vogta; navadi se na pamet zapovedi vserazsvitljujočega boga duha Rousseau-a; teh svetinj „surovemu" narodu ne imenuj z imenom, da ti jih ne oskruni; narod pripravljaj na-nje s podukom v lepem sploh, na primer, kako se kužeka poslužiš, da Gallmeyerci sam nespodobno ne rečeš: sram te bodi; zvari tudi nekoliko verzov brez apostrofa; stopi na visoko goro, nastavi legat ter vpij na glas: moje pesme so brez apostrofa! da bode svet vedel, da so tvoji verzi brez apostrofa. Ali pa tako-le: Spiši temeljito gramatiko; zapri se na kako leto v hišo ter poskušaj besednjak sestaviti; poj si slavo po žurnalih vsake vrste, da se bo slišalo, kakor daleč je mogoče. Ko si to ali uno storil, pojdi k narodu, pobiraj groše za kadilnico, omisli si kadilnico ter pridno kadi sam sebi, ali k večemu še enemu prijatelju, da se ne odtegne preveč dima tvojemu nosu. Ko bi tvoja kadilnica koga pod rebra sunila, ter bi se on kislo držal, zavrni ga: to sem jaz, otroče pa kadilnico tepe. Ko bi pa predrznež tvojo nerodnost grajal, odpravi ga: za kadilnico mi gré, pes pa se mi v mirno peto zaganja. Ko bi se pa narod skujal ter bi ti ne hodil kadilnice več oskrbovati, udri s kadilnico po narodu ter vpij: „prvak me ubija"!

Kedar bodeš tako delal, takrat smeš reči, da znanje in pravo izobraženost spoštuješ; kdor ti ne verjame, pa je kosmat materijalist.

Ako je „Zvon" v aprilu pisal: Slovenski narod je bistroumen, toliko zdravega humora mima noben narod, neko društvo mu pa prirojeni zdrav okus kvari; vreden je bolje hrane (kakor so smetí onega društva in surovost domače žurnalistike), — v septembru pa: Slovenski narod je še preotročji, pa uže pokvarjen, prelen, da bi mislil, pobeljen grob, — naj nikar kdo ne misli, da je vse to kratkopametna nedoslednost, ali celó, da je bila hvala v aprilu kako hinjavsko prilizovanje, ki je morda na to merilo, narodu mačka v žaklju prodajati; septembersko grajanje pa kako surovo maščevanje, ker si narod ne dá Zvom-Pavlihinih pretvez vsiliti — kaj še! — V aprilu je „Zvon", humorja poln, narod „v april pošiljal", in narod je imel tudi toliko humorja, da je nedolžno šalo razumel; v septembru ga pa Pavliha-Zvonovci šibajo po pregovoru: „Kogar Bog ljubi, tega tepe". In zakaj bi se ne dal naš narod Pavliha-Zvonovi sipi ljubiti?

Prijatelj, ki je meni (kaka naključba!) ravno v tem kolenu soroden, v kterem „Zvonovemu" lastniku tisti, „ki je našim možem srca in obisti pretipal", mi je rekel, da vse to postopanje Pavliha-Zwonovcev je nekaki malopridnosti podobno, in da tisti „Zvonov" krik: „gorjé mu, kdor hoče pri nas resnico govoriti" — ni druzega nič nego potuhnjen protest zoper razodetje resnice. Jaz pa pravim, da to ni, da bi to bilo, ter upam, da sem ga prepričal o resnicoljubnosti, učenosti, omiki in vseh drugih lepih čednostih Pavliha-Zvonovcev; ko bi mi pa vendar še kedaj dvomil, pokličem vse najbolje prijatelje slovenskega naroda na pričo: ljubljanski „Tagblatt", dunajske tri „Presse" in še sivolasega „Wandererja". Na take priče se bo tudi naš narod, ki se sicer tudi pred ni motil, gotovo za gran ložejšega srca zasmejal: Čujte, nu, kaka vera gre vsemu, kar so Zvon-Pavlihe o meni, o mojih prvakih in sami o sebi uže spisali in še bodo! Surove lažnike pa, nesramne tihotapce in perfidne hinjavce si bode vse zapisal v knjigo svoje zgodovine (to mu bo „Zvon", kakor je slišati, tudi milostljivo dovolil), kakor si je zapisal svojega Efijalta-grški narod.

Na Dunaji 18. septembra 1870.

Davorin Bole,
Pavliha-Zvonov advokat.

Dopisi.

Koroško. (*Ozir na tabor v Žopračah.*) Res ponosni smemo biti koroški Slovenci, da smo zapored napravili dva tako sijajna tabora, kakor je bil prvi tabor na Bistrici poleg Pliberka, in drugi 18. septembra v Žopračah blizo Vrbe, kajti mislil bi človek, da je nemogoče kaj tacega pri nas, — tako žalostne so pri nas vse okoliščine. Na eni strani nasprotujejo nam hudo zagriznjeni nemškutarji, ki nočejo nič vedeti o nas Slovencih, zato ošabno govorijo, in to celó v deželnem zboru, da so Slovenci davno že šli rakom žvižgat; v tej domišliji napenjajo vse sile, da nam vrivajo nemški neumevni jezik, nemškega neslastnega duhá in nemško kulturo (?) v zadnje kote slovenskega svetá. Na drugi strani bili so pa Slovenci sami tako slepi, da so vedno in povsod takim svojim zapeljivcem hodili na limanice. Bili so res ubogi Slovenci. Pa stoj! zdaj ne smemo imenovati se več uboge. Zakaj? — čujte! Dovolila sta nam dva okrajna glavarja vabilo na tabor v Žopračah nabijati na vogle in druge očitne kraje le s tem pogojem, da se v vabilu pri dotičnem stavku: „Bil je ta tabor (minuli tabor na Bistrici), kakoršnega bi ubogi mi koroški Slovenci ne bili kar bodi pričakovali“, beseda „ubogi“ opustí. Glejte no! tedaj vendar nismo več tako ubogi! a ne zato, ker je slavna gosposka to potrdila, ampak zato, ker smo sami pokazali, da hranimo v sebi obilno še zdravega duhá in lepe močí. Priča temu je današnji naš tabor. Zbralo nas se je blizo 10.000 taboritov od vseh straní, celó iz tacih krajev, od kodar bi si človek najmanj nadjal slovenskih rodoljubov. Pokazali smo tukaj očitno in neustrašeno, da vendar hočemo biti enkrat sami svoji — na lastnih nogah, — da smo zmožni zadeve svoje v vseh okrogih oskrbovati sami, pri vsem tem pa dobri in prijazni sosedje ostati Nemcem in posebno zvesti ostati našemu cesarju, nepremakljivo držati se avstrijske države. Dokazovali in povdarjali so to izvrstni govorniki taborski gospodje: Košat, Kravt, Poznik, Vigele, Nolli, Muden, Majar in dr. Zarnik. Zlasti je pa poslednji tako govoril, da je vse strmelo; in čuli smo naše proste kmete reči: „takega gospoda slišat gremo na tabor, naj bi bilo še tako daleč!“ Res bil je on kot naš predsednik duša vsemu današnjemu taborovanju. Naznanjali pa so tisto daleč na vse strani možnarji, ki so neprenehoma pokali, kolikorkrat se je ljudstvu prikazal in s krepkim glasom jel povdarjati posamesne točke. Poviševala je slovesnost izvrstna godba, ki nam jo je oskrbel vneti rodoljub, kmet Janežič, brat rajnega gosp. Antona Janežiča. Zastave, ki so vihrale z višav, bile so prav velikanske in lepe; na tihem so naznanjale za-se, kar se je očitno povdarjalo po taboru. Nosila je, na priliko, pliberška zastava napis: „Živela Slovenija!“ kapeljska: „živi, živi duh slovenski!“; soeška: „Zbudimo se!“ — Vreme je bilo ves čas taborovanja in celi večer prav prijazno, čeravno se je popoldan že napravljalo na hudourje. Došli so nam tudi pozdravi od več straní, kakor od dr. Bleiweisa, od rojanske čitalnice, dr. Lavriča, od „Slavije“ itd. Bilo je tedaj vse židane volje, od konca do kraja, med taborovanjem in po dokončanem taboru noter v pozno noč; in potekel nam je čas tako hitro, da nismo vedeli, kako — zlasti med kratkočasno godbo, veselim petjem (očitno hvalo zato zasluži pevsko društvo iz Ukvà) in raznimi napitnicami na slovenske rodoljube in — na Slovenijo. Zato bodi očitna hvala vsem, ki so materijalno in duševno pripomogli v tako izvrstni tabor, — pripomogli k tako veselemu in zgodovinsko-imenitnemu dnevu. Srčna hvala vsem rodoljubom! Živeli Slovenci! Še Koroška ni zgubljena!

Iz Gradca. (*Razstava kmetijska in obrtnijska*) bode še trajala do 15. dne t. m. Sodbe o njej so zeló različne; eni jo hvalijo silno, drugi ne; očita se jej, da jej so kmetijski pridelki malo zanimivi razun živine in vina, rudarski izdelki pa da so hvale vredni; velika napaka je to, da ta razstava ni miš ne tič; mislilo se je, da štajarska kmetijska družba, obhajaje 50letnico svojega obstoja, hoče svetu kazati pridelke štajarske zemlje, a tako je pridelke lastne dežele potopila v izložbo druzih dežel — čuda, da razstave ni oklicala za „weltausstellung“, saj še vabil in oklicev ni razglaševala v slovenskem jeziku. Al kdo se bode temu čudil? saj je razstavi na čelu — „Kaisersfeld“!

Iz Trsta 1. okt. (*Beseda*), ktero je napravila rojanska čitalnica 25. septembra, bila je vrlo mična; predstavljala se je zraven deklamacij in petja gledišćina igra „v Ljubljano jo dajmo“. Predsednik gosp. Požar je odprl „besedo“ z navdušenim govorom na slavo jugoslavenskemu mecenu biškupu Strossmajerju, kterega smo enoglasno za častnega uda rojanske čitalnice izvolili. Gromoviti slava- in živio-klici so doneli po dvorani. Deklamacije in jedernati govori so se vrstili z narodnimi pesmami, s kterimi se je odlikaval naš pevski zbor; potem pa se je pričela gori omenjena igra, ki nas je v duhu prestavila na kranjsko zemljo. Izvrstno so izvršili vsi igralci svojo nalogo; še posebna pohvala pa gré gospej Dolinarjevi, ki je „Nežo“ predstavljala, g. Rajč-u „Gašperju“ in pa „Pavletu“. Po igri pa se je začela mladina sukati, mi drugi pa smo pri kapljici novega vinca domorodna srca ogrevali ter se težko ločili iz prijazne dvorane. Vse je steklo v lepem redu, kakor je pri nas že stara navada. Jaz pa radosten kličem: Primorci, le tako lepo budite narod svoj! Dobrega izida ni dvombe“. — Naš liberaluški list „Cittadino“ se zeló huduje nad policijo, da je 21. dne u. m. zabranila rogovileżem po Trstu ono demonstracijo, ki so jo nameravali zato, da so Italijani Rim vzeli papežu. Nekteri italianissimi so že bili razsvetlili hiše, pa so morali vgasniti luči; zato pa je prišlo do tega, da so začeli na stražo vojaško in policijo kamenje metati ter se zoperstavljati prepovedi; al straža vojaška in policaji niso orožja skrivali, so razpodili nepokojneže. „Cittadino“ pa bi rad, da ne bi ne enega bajoneta bilo v Trstu, da bi lahonski rogovileži z nami delali, kakor z domêno Viktora Emanvela! Adrija še ni Vaša, dragi „Cittadino“!

V Gorici 2. okt. (*Šolske zadeve; časnikov splav; Pino; vendima; Coronini.*) Živo gibanje o šolskih zadevah se razodeva pri nas. Ne le za izobraževališči, moško in žensko, se delajo priprave, tudi srednji šoli, viši gimnazi in viša realka se imata neki prenarediti, to je spremeniti v narodna realna gimnazija, italijanskega in slovenskega, in sicer tako, da sedanji gimnazi bi postal slovenski, sedanja viša realka pa italijanski realni gimnazi; z začetkom prihodnjega šolskega leta (1870/71) se imata odpreti prva tečaja. Dognana ta reč še ni, pa pogajanje še menda teče med ministerstvom in deželnim šolskim svetovalstvom. Misel, naši srednji učilišči v omenjenem smislu prestrojiti, se je na dotičnih mestih sama že davno vsilila, in to zarad prevelikih stroškov, ki bi jih prizadelo paralelizovanje obeh šol (celega gimnazija in cele realke); pa tudi zarad tega, ker bi utegnilo manjkati učencev tù ali tam, v italijanskih ali slovenskih viših razredih. — Prvi dan oktobra je že za nami, a gosp. Oblakovega časnika ni še videti, pa ga tudi ne bo; ves načrt je zagrnil oblak — nemogote — ne vem, ali bolj materijalne, ali moralne. Čudno, da se stvar ni poprej resno prevdarila, predno se je načrt tako določno raz-

glašal! *) Tudi „Soča“ ne bo izdajala „Soče“ — kakor je „Triglav“ povedal; rada pa bi se je lotila, ko bi mogla. Za zdaj mora Gorica še potrpeti in brez časnika ostati. — Tukajšni okrajni glavar namestni svetovalec baron Pino je res prinesel iz Beča tisto novico, ki jo je v nedeljo tudi nova „Preša“ naznanila, da je, namreč, odločen za mesto dež. predsednika v Bukovini. Kot njegov naslednik se imenuje baron Rechbach (poprejšnji glavar Porečki, ki je bil nekaj časa v Zadru). — Vendima je letos v vseh vinskih krajih po Goriškem prav obilna; grozdje je dovolj dozorelo, in ker se v suhem vremenu trga, bo kaplja dobra. Žalibog, da je nektere vasi v Brdih in na Ipavskem toča pokončala. — Naš deželni glavar, grof Coronini je te dni v Beču in je imel v četrtek avdiencijo pri cesarju; Bog daj, da bi mu naše razmere resnično razlagal.

Iz Notranjskega 2. okt. (*Vprašanje na c. kr. deželni šolski svèt.*) Dobili smo za šolsko leto 1870/71. nov šolski in učni red, in ministerstvo za nauk in bogočastje ukazuje, naj se že v pričetem šolskem letu po njem ravná. Tako vsaj govorí postava, ki smo jo po časnikih brali; od deželnega šolskega urada pak nismo še dobili nikakoršnih ukazov v tej zadevi. Učitelji na glavnih šolah ne vemo, pri čem da smo; ali hočemo še po starem učnem redu podučevati, ali naj se novega poprimemo. Ako pa hočemo novemu šolskemu in učnemu redu zadostovati, ako hočemo podučevati v vseh naukih, ktere nov učni red ukazuje, moramo pa precej nemščine opustiti. In koliko naj se pri nas v nemščini podučuje, to določuje c. k. deželno šolsko svetovalstvo. Dokler ne vemo, koliko ur bode nemščini na teden v posamnih razredih odmerjeno, toliko časa se ne moremo po novem učnem redu ravnati. Učitelj je zdaj res v največej zadregi in če bi se tudi potrudil, da bi svojo šolo po postavi vredil, naletí na obilo zaprek in si ne upa nič novega vpeljati. Tako je, na priliko, zastran nedeljskih šol. Nova šolska postava in nov učni red, ki je veljaven za vse dežele v našem cesarstvu, ne govorí nič o teh šolah; al deželni šolski urad naš ni o tem še ničesar spregovoril. Učitelji prosimo tedaj slavno c. kr. deželno šolsko svetovalstvo, da bi kmalu sklenilo in ukazalo, koliko naj se v glavnih šolah pri nas nemščine podučuje, da se potem more učni red stalno vtrditi, in kako je z nedeljskimi šolami.

Iz Ljubljane. — God presvitlega cesarja je bil včeraj z navadno slovesnostjo obhajan.

— (*Iz seje družbe kmetijske 2. dne tega meseca.*) Gosp. Schollmajer je poročal, da je na sejmu v Špitalu na Koroškem iz državne podpore kupil 8 bikov za pleme belanskega rodú (Möllthaler), ktere dobó: Anton Ažman za občino Bohinsko-bistriško, Jakob Brence za občino Srednje vasí v Bohinu, za podružnico Vipavsko Bernhard Dolenec, za občino Podkraj Matevž Trkman, Jožef Papler iz Brezovice pri Kropi za občino Dobravsko, Andrej Kržišnik v Žerovnici za občino Brezniško, Matevž Brence iz Hraš za občino Radoljško, in Andrej Burkelca za občino Zgornje-tuhinsko. — Ministerstvo kmetijstva želí pozvedeti: ali ni potreba, da se predéla postava za poljsko varnost, in zahteva, naj mu kmetijska družba tudi po skušnjah kranjske dežele dobre svete dá. Sklenjeno je bilo v tej seji, da se vprašajo vse podružnice in še nekteri drugi kmetovalci za to, kaj je pomanjkljivega v sedanji postavi, ki je bila dana 1860. leta zastran zapriseženih poljskih čuvajev in zastran obravnovanja poljskih poškodeb. (Ta postava je natisnjena v zbirki postav in ukazov, ki jih je založila Egerjeva tiskarnica v Ljubljani). — Poročilo g. L. Dimica o gozdarskem taboru, v kterem s posebno pohvalo omenuje učenca šneperske gozdarske šole Fr. Padarja, je bilo na znanje vzeto in sklenjeno, da se tehtni njegov govor po dokončanih vseh 3 taborih v „Novicah“ in potem še v 700 posebnih iztisih natisne in med kmetovalce na Notranjskem razdelí. — Predlogi dr. Janez Bleiweis-a, da v živinorejske bukve, ktere on po naročilu družbe kmetijske spisuje, se vzamé 19 podob različnih konjskih, govejih, ovčjih in prešičjih plemen, je bil soglasno sprejet.

— (*Izložba vrtnarskega društva na strelišču*) je ogleda vredna. Ona obsega sadje, zelenjavo in druge vrtne in poljske pridelke, pa tudi vrtnarskega orodja marsikaj, med kterim je posebno zanimiva mašinica, ktera sadje lupi, ki jo je razstavil g. Lasnik. Tudi obila zbirka sadja, iz papirja umetno narejenega, je ogleda vredna; tako podobno je to sadje pravemu, da bi človek kar v jabelko ali v hruško vgriznil. Poduku v šolah bi vstrezale take zbirke prav posebno, cena jej je kakih 170 gold. Vsa izložba je okusno vredjena; okoli 50 do 60 razstavnikov šteje, iz dežele pa jih je celó malo, le kakih 5–6. Sopet ta razstawa kaže, kakor so kazale prejšnje 3 razstave družbe kmetijske, da večletno prizadevanje njeno ni bilo brez vspeha, kajti mnogo izvrstnega sadja, vzlasti jabelk, ima zdaj dežela naša, ki se vidi tudi na trgih naših celo zimo noter do spomladi.

— (*C. k. zdravniški svèt*) je imel 1. dme t. m. pod predsedstvom prof. Valente svojo drugo redno sejo. Opravilni red po dr. Gauster-ji izdelam je bil soglasno sprejet. — Najvažnejša točka te seje je bila razdelitev c. kr. okrajnih zdravnikov, im kje da bi ti zdravniki imeli svoj sedež. Ministerstvo je namreč po novi osnovi hotelo ustanoviti samo 5 okrajnih zdravnikov za celo kranjsko deželo; odločno sta se proti zmanjšanju zeló potrebnih cesarskih zdravnikov po deželi izrekla deželni odbor in c. k. deželna vlada. Vsled teh protestov je tedaj vprašalo mimisterstvo še enkrat zdravniški svèt, kaj on misli. Poročevalec v tej stvari je bil c. k. okr. zdravnik postojnski dr. Razpet. Jako dobro izdelano sporočilo je dokazalo potrebo, da pri vsacem okrajnem glavarstvu je en okrajni zdravnik; ako pa bi ministerstvo tega ne sprejelo, naj se postavi vsaj 7 okrajnih zdravnikov in sicer v Ljubljani za okraj ljubljanskega, kamniškega in litijskega glavarstva, v Kranji za okraj kranjskega in radolškega glavarstva, v Postojni za okraj postojnskega glavarstva, v Kočevji za okraj kočevskega glavarstva, na Krškem za okraj krškega glavarstva, v Novomestu za okraj novomeškega glavarstva, in v Črnomlji za okraj črnomeljskega glavarstva, po takem naj bi, ako ne bi ostali v vseh okrajih okrajni zdravniki, samo le odpadli v Radoljci, Kamniku in Litiji, a ne v zgubo teh krajev zato, ker so z železmico zvezani in daljava od sedeža okrajnega zdravnika nikamor ne bo velika. Razprava, ktere so se posebno udeležili gg. dr. Valenta, dr. Karol Bleiweis in dir. Stöckl, bila je prav živahna; konečno sprejeli so se predlogi poročevalca, in to sporočilo se bode predložilo ministerstvu. — Sklep o ustanovljenji pete lekarnice (apoteke) za Ljubljano se je odložil za prihodnjo sejo, do ktere se izvé sporočilo skupščine apotekarjev.

— (*Zborovanje društva v pomoč učiteljem in učiteljskega društva.* — Konec.) Potem pride na vrsto 6. točka: Nasvetje posamesnih udov.

Gosp. Grkman toži, da učitelji po deželi ne dobivajo redno svoje plače, in da se njih prittožbe o tej

*) Od gosp. Oblaka nam je ob enem došlo pismo, ktero pravi, da se „nov časnik v Gorici ne začne z oktobrom, ampak pozneje“. Vred.

reči odkladajo od dne do dne. Na to se oglasí g. Hočevar, vladini svetovalec, ter pravi, da vlada, kakor hitro začuje take pritožbe, brez odloga take vloge rešuje, dostikrat so pa take pritožbe učiteljev nejasne in na drobno ne povedó, kaj, koliko in od kterega časa učitelju gré plača. Predno se pa to zopet na tanko pozvé, mine zopet nekoliko časa. — Na to spregovorí še knez Metternich ter svoje veselje razodeva nad obilnim številom pričujočih (bilo jih je čez 100), in zboru zagotovlja, da so šolske reči vzlasti pa pritožbe učiteljev med tistimi vladnimi opravili, kteri se najprej rešujejo, in poslednjič upanje izreče, da se bode šolstvo, ko je videti toliko uneme za-nj veselo povzdignilo.

Poslednja točka dnevnega reda je bila volitev; za prvosednika je bil zopet izvoljen g. Andrej Praprotnik in za blagajnika g. Matevž Močnik; v odbor stopijo gospodje Belar, Grkman, Govekar iz Iga, Stegnar in Lapajne iz Idrije, Raktelj Franc in dr. Jurij Strbenec, duhoven pri Št. Jakobu v Ljubljani. — Zbora so se vdeležile tudi nektere učiteljice zasebnih ženskih učilnic. — Obravnave so bile večidel vse slovenske, govorniki so govorili čisto slovenščino.

Z zborovanjem združena bila je tudi res častitljiva razstava učilnih pripomočkov, ktero so na povabilo odborovo napravili tukajšnji in tudi nekteri vnanji knjigotržci. *) Izmed druzih rečí odlikovale so se posebno podobe za nazorni nauk, razni zemljividi, atlanti in globusi. Tudi jako praktično vrtnarsko orodje, kakoršnega je deželni odbor kranjski podelil nekterim šolam, bilo je na razgled postavljeno. —

Iz vsega je bilo danes očitno, da je bila prav dobra misel, ki je sprožila osnovo učiteljskega društva, — da učitelje naše navdaja navdušenost za napredek šolstva, — da jih ni še oblizal oni piškavi „liberalizem“, ki se šopiri v tistih učiteljskih zborih, ki se „Lehrertag“ zovejo in kteremu je prva srbečica ta, da verski nauk in katoliški duh iz šol preganja, — da na podlagi svojih mnogostranskih skušinj slovenski jezik zahtevajo za učni jezik slovenskih ljudskih šol, in da znajo lepo parlamentarično se gibati v svojih razpravah. Le naprej tako! — Na „naprej“ pa slišimo glasove: „saj bomo radi, a polajšajte nam tudi naš težavni stan; dajte nam veči košček kruhka; sedanji je preveč „mali kruhek“! Take elegične glasove smo tudi danes slišali v zboru, ko se je povdarjalo, da se učitelj tako strudi z delom šolskim vsaki dan, da mu ne ostaja časa za pisanje knjig. Da deželni zaklad ni tako reven, gotovo bi deželni zbor ne bil še odlašal poboljška ljudskim učiteljem, al kar bi njim dal, moral bi spet le vzeti iz davkov njihovih starišev. — V tem je vzrok, da ni še mogel kakor bi gotovo rad; vendar — odloženo za zdaj ni odstranjeno za zmirom.

— (*O prenaredbi gimnazije novomeške in kranjske*) je po sklepu Njegovega Veličanstva od 20. septembra to-le gotovo: Novomeška viša gimnazija, kteri so dosihmal učitelji bili samo očetje frančiškega reda, je zdaj c. k. državna viša realna gimnazija, to je, država je na-se vzela plačo učiteljev in prejšnja gimnazija se je presnovala v realno, to je, nekteri predmeti realk se učijo tudi v gimnaziji. Tudi vprihodnje ostanejo jej profesorji po šolskih postavah izprašani gospodje p. Horvat, p. Vovk, p. Klemenčič in p. Staudacher, vsak s plačo po 800 gold. in petletno doklado; — novi profesorji pa so po ministerstvu nauka — rekši, da ni bilo več v hitrici časa po konkursu oddati ostalih služeb — imenovani: Fr. Wratschko, dozdaj profesor v Gradcu, Ig. Tkač in J. Zajec, profesorja v Vinkovcih, in suplenti G. Margesin, Ad. Meingast in J. Guggenberger, za začasnega direktorja pa je imenovan dr. Zindler, dozdaj profesor v Senji. Ker je taka naglica bila za imenovanje profesorjev po novi osnovi, vprašamo danes le: kako to, da so profesorji, razun g. Zajca vsi taki, ki ne umejo slovenskega jezika, imenovani za definitivne, in ne vsaj za provizorne, kakor direktor Zindler, da bi bil deželni šolski svèt potem za vsako razpisano službo trojico (terno) ministerstvu nasvetoval, kakor postava odločuje? Šolski svèt je ustanovljen bil 2. septembra; po takem je že tudi njemu šla beseda o tem imenovanji. To o prestroji novomeške gimnazije danes, drugi pot govorimo več o tem. — Kranjska gimnazija s 4 razredi pa je po istem sklepu postala tudi realna gimnazija, učni jezik pa ima biti slovenski, in sicer tako, da za letos le v 1. razredu, v ostalih razredih pa se letos bodo slovenski začeli učiti le tisti nauki, ki se v vsacem razredu na novo začnó, pri druzih ostane učni jezik letos še nemški kakor je bil; nemški jezik je obligaten (predpisan) nauk v vseh 4. razredih. Tudi o tem prestroji povemo drugi pot več resnih pomislikov, ki jih imamo na srcu.

— (*O drugem kmetijskem taboru v Senožečah*) nam je ravno pred tiskom današnjega lista došlo jako veselo sporočilo, da vkljub hudo mrzli burji se je odraščenega ljudstva moškega spôla sešlo čez 1000, mlajših in pa ženstva kakih 200. Za narod naš mnogozasluženi župan senožeški gosp. Jožef Zelen je kot prvomestnik podružnice kmetijske s pripomočjo rodoljubov senožeških osnoval vse tako lepo, da tudi ta tabor bode seme koristnemu sadú. Tabor je s prijaznim govorom odprl g. župan in zbranemu ljudstvu predstavil g. L. Dimica, ki je govoril o pogozdevanji Krasa, za njim pa gosp. Ivan Zagorjan, kaplan senožeški, o sadjereji. — Naj to danes zadostuje bralcem našim; drugi pot, kar danes ni bilo več mogoče, prinesemo celi dopis. — Prihodnjo nedeljo je 3. in zadnji letošnji kmetijski tabor v Bistrici. Preč. gosp. predstojnik podružnice kmetijske bode „Novicam“ gotovo tudi poročal o tem taboru.

— Gospoda dr. Costa in Murnik sta za čas odloga državnega zbora uni teden prišla v Ljubljano; dr. Costa pa je bil v nedeljo nanagloma zopet na Dunaj poklican.

— Za gotovo se nam je povedalo, da železnica gorenska iz Ljubljane v Trebiž se odpré 20. dan tega meseca.

— (*„Pravnika“*) 9. in 10. številka obsega: O delu in njegovi plači. — Nekaj o motenji posesti. — Državna sprevidnost v nasprotji med pravom in moralo. — Žuganje z rubežnijo je samostalna moč in kaznjiva po §. 19. obč. drž. zakonika. — I. Prisodnim odlokom ne zadobode se nikakor posest stvari, ampak samo pravo na isto. — II. Sodnije nimajo postopati zaradi motjene posesti, ako je vtoženi čin politična oblast izvesti ukazala. — O prestopku vtikanja v izvršbo javnih služeb. — Odškodovanje iz kaznjivega dejanja se le sme pripoznati, ako je toženec bil kazensko obsojen. Dogodki kaznjivega dejanja niso predmeti določilne (glavne) prisege. (Dvor. dekr. od 6. marca 1821. l., št. 1743.) — Prisega maloletnim prostovoljnim namestovalcem ni dopuščena. — Zemljiščine knjige. — Črtice. Med „črticami“ beremo dostavek k vésti, da so se gospodje dr. Kranjc, dr. Gršak in dr. Ribič oglasili za učitelje pravoslovne slovenske na vseučilišču v Gradcu, sledečega obsežka: „Sliši se vendar na obče začudenje, da vseučiliščino starešinstvo slovenskih predavanj še

*) Želeli bi le bili še kakih izdelkov domačega šolskega „uma in dlana“. Vred.

nima v zaznamku naukov tekočega šolskega leta". — Res čudno je postopanje ministerstva! Tù počasno kot polž, drugod hitro kot blisk. Za gimnazijo novomeško je hipoma cela kôpa novih učiteljev imenovana, ki slovenskega jezika ne znajo, kakor ga tudi za ravnatelja imenovani prof. Zindler ne zná, ki nam je v Ljubljani kot sodelavec „Tagblattov" v glasovitem spominu, — za vseučilišče graško pa so se že davno ponudili omenjeni učenjaki, al — kakor „Pravnik" piše — še stvar ni rešena!

— (*Slovenska predstava v deželnem gledališču*), v nedeljo prva za zimsko sezono, je bila srečna na vsako stran: gledališče polno čez in čez, tedaj dohodek bogat, zadovoljstvo občinstva pa tudi od konca do kraja prav očitno. Začetku primerni prolog od Cimpermana je s tehtno besedo govoril gosp. Ivan Tisen; veselo igro „Klobuk", poslovenjeno iz francoskega po V. Mandelcu, in burko „Na mostu" po češki poslovenjeno po Fr. Rebec-u, so dobro vršili vsi udje dramatičnega društva, posebno pa se je v prvi igri odlikoval komik g. Drahsler, v drugi pa komik g. Šusteršič. Med igrama sta pela gospodičina pl. Neugebauer-jeva in gospod Meden (g. Förster je pesme spremljal na glasovir) tako lepo, da je bila pohvala gromovita. Tudi vojaška godba c. k. polka Huynovega je vstregla občinstvu z godbo priljubljenih narodnih pesem. In tako je dobri začetek nove dôbe dobra prognoza za prihodnje narodne predstave.

— „Triglav" je konec preteklega meseca jenjal izhajati.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Državni zbor ima spet počitnice. 29. septembra je bil z večino 4 glasov (68 proti 64) sprejet dr. Rechbauerjev predlog za odlog zborovanja tako dolgo, dokler vlada ne poskusi vsega, da pemski poslanci — se vé da le nemški, za češke tej stranki ni nič mar in še ljubo jej je, da ne pridejo — pridejo v državni zbor. Pemski poslanci so tej stranki tako dragi, da so sklenili, ako bi predlog njih za odlog zborovanja se ne sprejel, da zapusté zbornico, v kteri nočejo drugače sedeti kakor da so gospodarji in zapovedovalci drugim, kteri ne verjamejo, da je „decemberska ustava" za Avstrijo edino zveličavna. Da se je Rechbauerjev predlog sprejel in levičnjake rešil „strika", temu je vzrok to, da ministra Petrinó in Strehmayer (ali nalašč ali kako?) nista bila v zbornici ter da se je tržaški poslanec baron Pascotini odtegnil glasovanju, goriškega poslanca grofa Strasolda pa ni bilo v seji. Ta nepričakovani izid glasovanja je napravil veliko veselje nemškutarskim levičnjakom, kteri se zdaj lahko pobahajo s tem, da državni poslanci sedé vže več tednov na Dunaji brez dela na stroške deželam. — Zdaj pa duhta po Rechbauerjevem predlogu izvoljeni odbor, kako in kaj. Da bode odbor, v kterem sedí 6 ustavovernežev in le 3 federalisti, tudi za Rechbauerjev predlog, je gotovo kakor amen v očenašu. — Kakošne baže pa je ustavovernežev liberalnost, se je pokazalo sijajno tudi pri glasovanji za Giovanelli-jev predlog, ki je svetoval, naj bo poslancem dopuščeno pričujočim biti v sejah omenjenega odbora. Vsi so namreč zoper ta nasvet glasovali. In tako pohajkova državni zbor dunajski ter čaka, kaj se bode v Pragi sklenilo. Ako bo deželni zbor pemski sklenil (kar pa po najnovejših sporočilih ne bode storil), da pridejo poslanci njegovi v državni zbor dunajski, gotovo po komandi Giskrini pobegnejo nemški ustavoverneži, rekši, da državni zbor ne veljá nič brez nemcev; — ako pa českih poslancev ne bode, je pa tudi državni zbor nič — brez zastopnikov največega kraljestva avstrijskega. Tako je na vsako stran očitno, da s tem „reichsrathom" ne pride Avstrija nikamor, če tudi bi vlada razpisala direktne volitve. Edina pomoč Avstriji je, da se vlada odločno odprè na večino narodov avstrijskih in se ne briga za krik tiste nemškutarske koterije, ki ima sicer v vsaki deželi nektere širokoustnike, kteri veliko vpijejo, a druzega nič za sabo nimajo. Dokler bo ministerstvo „šviga švaga čez dva praga" nikakor ne pridemo do mirú in prave ustave, ki daje vsacemu narodu kar je njegovo.

— Kakor časniki pišejo, namerava vlada zopet 50 milijonov gold. na pósodo vzeti in sicer tako, da izdá obligacije, kakor jih je že enkrat izdala, po 100 gold., ki pa se bodo kupili po 80 gold. in obresti donašali po 5 gold. S temi obligacijami bode potem lahko vsak svoje davke plačeval; zato se to posojilo imenuje davkovsko.

— O Poljacih, ki so poslanci državnega zbora dunajskega, se iz Lvova piše „Vaterl." med drugim to-le: Groholski gospoduje vsem poljskim poslancem; večina poljskih poslancev obstaja iz političnih diletantov, ki prisega na besede svojega mojstra — Groholskega. Groholski pa zajema politično svojo modrost iz hiše, kjer biva ministerstva predsednik Potocki, ki je bil izvrsten minister za kmetijstvo, al za voznika v mlako zavoženega avstrijskega vladnega vozá nima sposobnosti. Res, da so med poljskimi poslanci tudi nektere bistre politične glave, kakor Smolka, Zybliekievič, Savčinski in še drugi, al kaj pomaga, ako jih mameluki Groholskovi vselej preglašajo?

Štajarsko. (Pravosodje na Slovenskem.) Preiskava zarad napada Slovencev v Novi vasi teče kakor polževa kri in se bo menda nevidoma zgubila v birokratičnem pesku. Te dni pa se je človek, ki je na sumu slovenstva, nekaj skregal in sprl z nekim nemškutarskim uradnikom in preiskavanje se tira s hitrostjo, kakor da bi človeško društvo gorelo na vseh oglih. Justitia regnorum fundamentum? — vprašuje „Slov. Narod".

Česko. Iz Prage. Deželni zbor se danes zopet začne. Odbor, ki je bil unidan izvoljen za to, da nasvetuje, kaj naj deželni zbor odgovorí na cesarjevo pismo, bode nasvetoval novo adreso, v kteri se cesar prosi odločnejših zagotovil češkemu kraljestvu in da deželni zbor ne voli poslancev v dunajski zbor. — Poljak dr. Zybliekievič je šel v Prago na razgovor, brž ko ne, da bi bil Čehe privabil v državni zbor; opravil ni menda nič, ker Poljaci so pri federalistih ob vso vero.

Iz Rima. Italijanska vlada trdno sedí na svojem ropu in to trdnejše, ker je glasovanje ljudstva 2. dan t. m.: ali hoče biti pod italijansko vlado? z ogromno večino izpadlo za to. Koliko veljave pa imajo taki plebisciti, temu je živa priča Napoleon, izvoljenec nedavno od 7 milijonov, a zdaj zasramovan od še veče večine. — Papež je ostal v Rimu.

Iz francosko-pruskega bojišča. Razen tega, da se je mesto Strassburg po dvemesečni brambi vdalo Prusom, se na bojišču te dni ni nič posebno važnega zgodilo. Gotovo pa je to, da okoli Pariza bode strašan boj.

Kursi na Dunaji 4. oktobra.

5% metaliki 56 fl. 40 kr.	Ažijo srebra 122 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 66 fl. — kr.	Napoleondori 9 fl. 95 kr.

Odgovorni vrednik: Jožef Golé. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.